

Järjen kiusaukset

Kirkkoa on aina Paavalin ajoista lähtien uhannut toisaalta järkeisusko (rationalismi) ja toisaalta epäusko (1. Kor. 1). Kun keskustelemme tämän päivän teologian ongelmista ja niihin vastaamisesta terveellä tavalla, lähtökohdat ovat usein samat. Vain ulkoasu on vaihtunut matkalla. Aikamme esimerkit ovat kyllä melko rajuja. Käsitys ihmisestä on täysin muuttunut. Humanistit eivät enää hyväksy syntien sovittamista. Kuva Jeesuksesta on muutettu. Ja hännänhuippuna tulee Nietzscheen jalanjäljissä kulkeva postmoderni Jumalan kuoleman teologia, jota piispa Spongmarkkinoi jo Suomessakin. Mikä meitä siis oikein vaivaa? Ollaanko kirkossakin jo joissain paikoin vetämässä mattoa omien jalkojen alta? Nämä vaikeudet eivät ratkea päivittelyllä vaan valvovalla teologialla. Siihen meitä kutsutaan ammattiteologeina jatkuvasti – siis palaamaan Kristuksen armollisen evankeliumin äärelle. Seuraavassa pieni analyysi kahden aivan erilaisen teologisen ajattelun suunnasta.

1. **Ihmiskäsitys.** Kirkkomme opetuksen mukaan ihminen on langennut pois Jumalan yhteydestä. Eroa Jumalasta kutsutaan nimityksellä synti, ja sen olemuksena on itsekeskeinen ja sitoumuksia karttava elämä. Langennut ihminen ei voi löytää Jumalaa omien päätelmiensä avulla. Hänen käsityksensä Jumalasta on vääristynyt. Siksi hän muotoilee oman harkintansa perusteella vahingossa aina epäjumalan.
2. **Sovitus.** Ihmisen pelastuminen on mahdollista vain sen perusteella, että Jumala ilmoittaa itsensä ihmisille. Inkarnaatio merkitsee Jumalan tuloa ihmiseksi. Jumalan Poika Jeesus Kristus ajautuu äärimmäiseen konfliktiin syntisen maailman kanssa ja hänet surmataan. Jumala antaa Kristuksen kuolla, ja hänen kuolemastaan

tulee uhri koko maailman syntien edestä. Jumala myös korottaa Kristuksen ruumiillisesti kuolleista ja korottaa hänet taivaalliseen kuninkuuteen valtaistuimensa oikealle puolelle.

3. **Evankeliumi.** Langennut ihminen ei omien uskonnonfilosofisten päätelmiensä perusteella hyväksy sanomaa Jumalan Pojan antamasta uhrista. Se on hulluutta, jota niin filosofian kuin yleisuskonnollisuudenkin edustajat väistämättä vastustavat. Usko puolestaan syntyy järjen rajojen ulkopuolella, kun syntinen kääntyy Jumalan puoleen ja saa kuulla hyvän sanoman Kristuksen kärsimästä sijaisrangaistuksesta.
4. **Jumala.** Kirkkomme näkemyksen mukaan käsitystä Jumalasta ei voi määritellä ilman Jeesusta ja Pyhää Henkeä. Jumalan Pojan elämän ja toiminnan kautta ymmärrämme jotain myös Isästä. Pyhän Hengen toiminnan kautta puolestaan Kristuksen oma seurakunta eli Jumalan valtakunta pysyy voimassa.

Järkeisuskon teologia taas on lähes täydellisesti luterilaisen teologian vastakohta. Sen näkemysten mukaan ihminen ei ole langennut. Käsitys synnistä hylätään, ja sen tilalle tulee yleishumanistinen kasvatusihanne. Jumala voidaan radikalismien mukaan löytää päätelmien avulla. Tosin tästä ei seuraa yhtä erityistä jumalakäsitystä vaan monia erilaisia jumalakuvia. Niitä löytyy niin ajattelijoiden kuin suurten uskontojenkin opetuksista. Jumalan ja maailman välillä ei radikalismien aatteiden mukaan ole minkäänlaista konfliktia. Jumala tai jumaluus on uskonnonfilosofisen pohdinnan kohde. Olentona hän ei ole pyhä ja oikeudenmukainen tuomari vaan korkeintaan ihmisen keskustelukumppani ja matkatoveri. Kristuksen kuolema puolestaan

tulkitaan pelkäksi marttyyrikuolemaksi. Se on äärimmäinen esimerkki inhimillisen elämän vaikeuksien kohtaamisesta. Jeesusta ei pidetä syntien sovittajana eikä koko maailman Vapahtajana. Hän ei ole Jumalan valtakunnan Messias, joka yksin olisi tie ikuiseen elämään. Muita uskontoja pidetään aivan yhtä hyvinä teinä Jumala-kysymyksen pohdintaan. Olennaisena pidetään sitä, miten ihminen elää uskonsa todeksi. Jeesus ei ole myöskään noussut ruumiillisesti kuolleista, eikä Raamatun kuvaama tulevaisuus ole todellista. Kirkon usko ja jumalakäsitys ovat radikalismien mukaan kaikkineen virheelisiä. Jeesus ei ole Jumalan Poika eikä kolminaisuuden toinen persoona. Uskonto ei tarvitse Jeesusta muutoin kuin esikuvaksi arkielämälle. Kysymys Pyhästä Hengestä taas on sivuutettu primitiivisenä henkiuskona, eikä sitä ylipäätään käsitellä juuri milloinkaan. Usko halutaan radikalismissa määritellä vain järjen rajojen sisäpuolella. Jumalalta ei katsota tulevan mitään sellaista ilmoitusta, jonka kanssa inhimillinen järki voisi joutua ristiriitaan. Sen sijaan uskon ajatellaan olevan lähinnä sitä, että ihmisellä on jonkinlainen jumalakuva ja halu pohtia uskonnollisia asioita. Kun luterilainen kirkko on siis perinteisesti tunnettu siitä, että Raamattua pidetään opetuksen ylimpänä ohjeena, julistuksessa

keskitytään uskonvanhurskauteen ja kastetta pidetään armonvälineenä, radikalismi muuttaa kaiken tämän. Radikalismien mukaan Raamattu ei enää saa ohjata 2000-luvun kirkon opetusta. Sivistyneen ihmisen ei katsota tarvitsevan vanhurskauttamista. On varsin johdonmukaista, että joidenkin käsitysten mukaan kastetta ei enää pidetä sakramenttina. Lisäksi uudistusta hakeva opetus tarjoaa uutta "ekumeniaa" kaikkien ihmisten kesken. Uskonto ei saa erotella ihmisiä. Jumalallinen armo koskee samalla tavalla kaikkia luotuja. Sen vaikutus ei ole kiinni siitä, mihin yksilö uskoo tai ei usko. Koska uskonto ylipäätään on vain ihmisen pyrkimystä ymmärtää jumaluutta, kaikki uskonnot ajavat viime kädessä samaa asiaa. Tällainen näkemys näyttää heijastavan enemmän länsimaisen ihmisen omaa kuvaa kuin Raamatun sisältöä. Jeesus on korvattu Suurella Eurooppalaisella, joka teknologiallaan ja sivistyksellään pelastaa maailman. Kristillisen teologian sisältö on yleensä lainattu filosofiasta. Koko eurooppalaisen ajattelun pääsisältö Kantista Heideggeriin ja Derridaan on yritetty sovittaa kristinuskon sisälle. Uskonto on milloin moralismia, milloin eksistentiaalistista elämän kokemista.

Timo Eskola

KIRJAUUTUUS

Tästä keskustellaan syksyllä

Nietzschen kirja *Antikristus* oli aikanaan ateismin kovin sotahuuto Euroopassa. Tänä päivänä joukko teologeja pitää teosta kuitenkin kirkon pelastajana. Mistä tällainen muutos voi johtua? Eskola tarkastelee kirjassaan Jumalan kuoleman teologian juuria. Lisäksi hän arvioi piispa Spongien opetusta, joka perustuu nietzscheläiseen ajatteluun.

Kirjan hinta on 18 euroa (opiskelijahinta STI:ssä 15 euroa).

Kirjan voi tilata STIstä takakannen tilauslapulla.

